

Perspektywa uczenia się przez całe życie a Krajowe Ramy Kwalifikacji

Ewa Solarczyk-Ambrozik

Seminarium szkoleniowo-konsultacyjne

UAM

21 marca 2011

Agenda

- Lifelong Learning jako zjawisko społeczno-kulturowe
- Uczenie się przez całe życie jako rzeczywistość edukacyjna
- Perspektywa uczenia się przez całe życie a Europejskie Ramy Kwalifikacji
- Od University Lifelong Learning do Lifelong Learning University

LIFELONG LEARNING

jako zjawisko społeczno – kulturowe

- **Od nauczania do uczenia się**
(uczenie się całożyciowe).
Teoretyczne, epistemologiczne i filozoficzne założenia **edukacji dorosłych**
- **LIFELONG LEARNING** w polityce oświatowej
(w strategiach edukacyjnych)

LIFELONG LEARNING

jako zjawisko społeczno – kulturowe

- Rozumienie zjawiska kształcenia i uczenia się oglądanego z jakiegokolwiek perspektywy (globalnej, regionalnej, lokalnej, grupowej bądź jednostkowej, czy też strategii rozwoju instytucji) możliwe jest dzięki refleksji nad jego społeczno – kulturowym i ekonomicznym tłem.

Uczenie się przez całe życie jako rzeczywistość edukacyjna

- W warunkach globalizacji i integracji nakłady na naukę i edukację, równoznaczne z inwestowaniem w kapitał społeczny, stają się głównym czynnikiem wzrostu gospodarczego i jakości życia społeczeństwa.

Uczenie się przez całe życie jako rzeczywistość edukacyjna

W efekcie zmian zachodzących w wymiarze globalnym i lokalnym następują istotne przeobrażenia edukacji dorosłych, których podstawą jest przesunięcie nacisku **z kształcenia na uczenie się dorosłych**, przy czym zjawisko to nie jest już tylko postrzegane w aspekcie psychologicznym (społeczno – kulturowe teorie uczenia się) czy instytucjonalnym.

Mówiąc o uczeniu się dorosłych analizuje się ten proces w obszarze społecznych praktyk ponowoczesności, co oznacza przesunięcie uwagi na **uczenie się poza instytucjami edukacyjnymi**.

Edukacja dorosłych przestaje być utożsamiana z instytucjonalną dystrybucją wiedzy i narzucania znaczeń.

Uczenie się przez całe życie jako rzeczywistość edukacyjna

- **EDUKACJA DOROSŁYCH – KSZTAŁCENIE USTAWICZNE – CAŁOŻYCIOWE UCZENIE SIĘ**
- **ADULT EDUCATION – CONTINUING EDUCATION – LIFELONG LEARNING**

Uczenie się przez całe życie jako rzeczywistość edukacyjna

Zmiany technologiczne, rozwój technik masowej komunikacji, przeobrażenia w sferze pracy, konkurencja na rynku pracy, potrzeba stałego dostosowywania się kreują fenomen zwany „**edukacyjnym stylem życia**” przejawiający się zarówno w obszarze pracy zawodowej, jak i w sferze kultury czy życiu społecznym.

Kształcenie ustawiczne staje się **wymogiem cywilizacyjnym**. Z perspektywy jednostki jest szansą na umiejętne poruszanie się we współczesnym świecie, twórcze kreowanie przebiegu własnego życia, szansą na aktywne obywatelstwo postrzegane w wymiarze europejskim, a także utrzymania się na coraz bardziej wymagającym rynku pracy.

Uczenie się przez całe życie jako rzeczywistość edukacyjna

- Proces **kształtowania się społeczeństwa uczącego się** niesie równocześnie zagrożenia związane z nierównym dostępem do oświaty, źródeł kulturowych, różnicowaniem kompetencji społecznych, nierówną dystrybucją szans postrzeganych w perspektywie wkładu edukacji i kształcenia do społecznej alokacji jednostek na przestrzeni biegu ich życia.
- W tle procesów oświatowych jawią się problemy marginalizacji społecznej, bezrobocia, wyuczonej bezradności.
Towarzyszą one niskiemu poziomowi wykształcenia i jego nieadekwatności w stosunku do wymagań rynku pracy.

Uczenie się przez całe życie jako rzeczywistość edukacyjna

- **Zmiany w obszarze pracy:** zmiany technologiczne, innowacyjność, informatyzacja produkcji i elastyczna organizacja pracy, wdrażanie poziomych systemów zarządzania, postępująca zmienność zadań zawodowych, odchodzenie od masowej produkcji standardowych wyrobów, coraz bardziej różnicujący się rynek konsumentów wymagający zróżnicowanych wyrobów
- **Praca przestała być miejscem zastosowań standardowej wiedzy, jaką oferują instytucje edukacyjne a stała się miejscem jej ustawicznego i zespołowego wytwarzania.**

Uczenie się przez całe życie jako rzeczywistość edukacyjna

zmiany technologiczne

rozwój gospodarczy

przemiany cywilizacyjne

przeobrażenia w sferze pracy

dynamika rynku pracy

indywidualizacja

kapitał społeczny

równość szans

aktywne obywatelstwo

społeczeństwo uczące się

kompetencje zawodowe

potrzeby i aspiracje edukacyjne społeczeństwa

szanse i bariery dostępu do edukacji

mechanizmy rynkowe w oświacie

wsparcie edukacyjne

marginalizacja społeczna

społeczeństwo ryzyka

Perspektywa uczenia się przez całe życie

- Oparcie rozwoju gospodarczego i społecznego na wiedzy
- Potrzeba przeorientowania modelu kariery edukacyjnej i zawodowej
- Ustanowienie europejskiego obszaru LLL
- Potrzeba kompleksowego i spójnego podejścia do uczenia się

Oparcie rozwoju społeczno – gospodarczego na wiedzy

- Kompetencje i kwalifikacje jednostek stanowią kapitał, którego znaczenie rośnie w warunkach globalnej konkurencji,

- dlatego też winny być doskonałone w procesie uczenia się przez całe życie, tak aby umożliwiały sprostanie wyzwaniom, jakie stwarzają zmiany technologiczne, gospodarcze i społeczne.

Zmiany przebiegu karier edukacyjnych i zawodowych

- Rozwój gospodarczy, technologiczny i społeczny, wzrost mobilności osób uczących się i pracujących oraz starzenie się społeczeństw

- konieczność przemodelowania tradycyjnego wzoru przebiegu karier na przestrzeni biegu życia. Dotyczy to zarówno wczesnej opieki i edukacji, kariery szkolnej, dalszej kariery edukacyjnej i zawodowej, jak i uczenia się seniorów.

Ustanowienie europejskiego obszaru LLL, w tym Europejskich Ram Kwalifikacji

- **Cele tworzenia europejskiego obszaru LLL**
 - Ułatwianie szybkiego przepływu osób uczących się i pracujących
 - Ułatwianie przenoszenia kwalifikacji oraz ich odnawiania i doskonalenia
 - Promowanie kreatywności i innowacyjności
 - Przyczynianie się do wzrostu gospodarczego i zatrudnienia

Zasady polityki dotyczące europejskiego obszaru LLL

- **Postawienie osoby uczącej się w centrum polityki LLL**
- Gwarantowanie przez państwo **równego traktowania różnych dróg uczenia się** poprzez opieranie krajowych systemów kwalifikacji na efektach uczenia się, w których wartość kwalifikacji osób określa się niezależnie od tego gdzie, jak i kiedy osoby te się uczyły
- Pełniejsze korzystanie z potencjału uczenia się osób w **różnych miejscach, formach i okresach życia**, lepsze korzystanie z potencjału doświadczenia zawodowego (lifelong and lifewide learning)

Zasady polityki dotyczące europejskiego obszaru LLL

- Uczenie się dotyczy wszystkich
- Partnerstwo na rzecz LLL
- Ułatwianie dostępu do nowych ścieżek kariery
- Efektywne inwestowanie w uczenie się
- Wskaźnikiem skuteczności polityki LLL są zmiany poziomu wiedzy i umiejętności uczących się a nie wskaźniki i cechy dotyczące działalności instytucji edukacyjnych

Europejskie Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie

- Europejskie Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, służące wdrażaniu zasad polityki LLL, stanowią **instrument**, dzięki któremu kwalifikacje zdobyte w różnych sektorach i państwach UE staną się porównywalne i czytelne a systemy kwalifikacji w różnych sektorach i państwach będą ze sobą lepiej powiązane.

Europejskie Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie

- W Polsce narzędzie to powinno przyczynić się do wdrożenia zmian mających na celu stworzenie przejrzystego i sprawnie działającego systemu kwalifikacji, uwzględniającego **równowagę dochodzenia do kwalifikacji różnymi ścieżkami** (na drodze formalnej, pozaformalnej, i nieformalnej)

Europejskie Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie

- Współpraca pomiędzy wypracowanymi przez poszczególne kraje systemami kwalifikacji ma przynieść następujące korzyści:
 - Zwiększenie mobilności uczących się i pracowników
 - Zwiększenie dostępu do uczenia się przez całe życie oraz zakresu uczestnictwa w tym procesie
 - Ułatwienie korzystania z kwalifikacji przez osoby pozostające w niekorzystnej sytuacji
 - Wsparcie dla instytucji kształcących spoza systemu oświaty i systemu szkolnictwa wyższego

Polityka na rzecz uczenia się przez całe życie

- Polega na promowaniu i wspieraniu dobrej jakości uczenia się w każdym wieku, w różnych formach i miejscach oraz uznawaniu efektów uczenia się w systemach kwalifikacji
- Stawia osoby uczące się w centrum, a miarą jej skuteczności są kompetencje i kwalifikacje osób, niezależnie od drogi na jakiej zostały zdobyte
- Realizowana jest na zasadzie partnerstwa rządu, samorządu terytorialnego, pracodawców, pracobiorców i organizacji obywatelskich

Polityka na rzecz uczenia się przez całe życie

- Uczenie się przez całe życie, w różnych formach i miejscach, mające na celu rozwój kompetencji i kwalifikacji staje się kluczem do wzrostu gospodarczego i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Wraz z unowocześnieniem się gospodarki i rozwojem społecznym rośnie wartość edukacji zorganizowanej poza programami kształcenia szkolnego i akademickiego a także zorganizowanej inaczej, niż w tradycyjnym szkolnictwie.

Polityka na rzecz uczenia się przez całe życie

- Korzystanie z wielu miejsc i form uczenia się oraz organizowanie kształcenia i szkolenia w odpowiedzi na indywidualne potrzeby edukacyjne powoduje różnicowanie się ścieżek drogi edukacyjnej

Polityka na rzecz uczenia się przez całe życie

- Potrzeba kształtowania polityki obejmującej kompleksowo wszystkie formy uczenia się (formalne, pozaformalne, nieformalne) z uwzględnieniem wszystkich okresów uczenia się człowieka i wszystkie poziomy efektów uczenia się ukierunkowanej na zapewnienie spójności między różnymi miejscami uczenia się i pracy.

Polityka na rzecz uczenia się przez całe życie

- Polega na promowaniu i wspieraniu dobrej jakości uczenia się w każdym wieku, w różnych formach i miejscach oraz na uznawaniu efektów uczenia się w systemach kwalifikacji
- Stawia osoby uczące się w centrum, a miarą jej skuteczności są kompetencje i kwalifikacje, niezależnie od drogi na jakiej zostały zdobyte
- Realizowana jest na zasadzie partnerstwa rządu, samorządu terytorialnego, pracodawców, pracobiorców i organizacji obywatelskich.

Bariery utrudniające przestawienie systemów edukacji formalnej zgodnie z wymogami polityki LLL

- Słabość tradycji uczenia się aktywnego i praktycznego
- Duże różnice pomiędzy kształceniem ogólnym i zawodowym oraz selekcyjny charakter kształcenia zawodowego
- Słabe przygotowanie szkół do wykorzystania ICT
- Słabe powiązanie uczelni z potrzebami społeczno – gospodarczymi i kulturowymi

Bariery utrudniające przestawienie systemów edukacji formalnej zgodnie z wymogami polityki LLL

- Słaba współpraca szkół i uczelni ze środowiskiem przedsiębiorców i organizacji społecznych
- Niski poziom upowszechnienia usług poradnictwa w zakresie kariery edukacyjnej i zawodowej, zwłaszcza w systemie oświaty
- Niedocenianie uczenia się innego niż formalne

Uczenie się formalne i nieformalne dorosłych jako problem edukacyjny

- Niska wartość wskaźnika uczestnictwa osób dorosłych w Polsce w kształceniu i szkoleniu (obejmuje uczenie się formalne i pozaformalne)
- Problem promocji uczenia się praktycznego w firmach opierających rozwój na wiedzy
- Niska aktywność zawodowa dorosłych powyżej 45 roku życia
- Mała podaż szkoleń w miejscu pracy

Uczenie się formalne i nieformalne dorosłych jako problem edukacyjny

- Niski poziom zaangażowania pracodawców w organizowanie szkoleń dla pracowników w porównaniu z aktywnością instytucji szkolących
- Brak kultury szkoleń praktycznych ściśle połączonych z praktyką gospodarczą lub społeczną
- Brak systemu identyfikacji, oceny i uznawania kompetencji nabytych poza uczeniem się formalnym

Uczenie się formalne i nieformalne dorosłych jako problem edukacyjny

- Mało elastyczny system kształcenia zawodowego dorosłych w szkołach utrudnia dostęp do podnoszenia kwalifikacji i ogranicza możliwości przekwalifikowania się
- Niska jakość oferty instytucji szkoleniowych, niedopasowana w dostatecznym stopniu do wymogów rynku pracy

Efekty uczenia się dorosłych

- Poziom rozwoju nauki i wynalazczości
- Poziom rozwoju innowacyjnej gospodarki
- Struktura i poziom zatrudnienia
- Poziom rozwoju ochrony środowiska
- Powszechność i jakość edukacji szkolnej, wyższej oraz dorosłych

Efekty uczenia się dorosłych

- Jakość innych usług publicznych (ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, pomocy społecznej)
- Poziom rozwoju społeczeństwa informacyjnego
- Poziom rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i administracji publicznej
- Poziom rozwoju dziedzin wymagających pracy kreatywnej
- Poziom rozwoju regionalnego i rozwoju obszarów w wiejskich

Problemy szkolnictwa wyższego w kontekście upowszechniania uczenia się przez całe życie

- Brak w systemie kształcenia „krótkich cykli” (Higher Education Short Cycles - HESC)
- Zbyt mała oferta krótszych i elastycznie organizowanych cykli kształcenia dla osób od 25 roku życia, w tym zwłaszcza dla osób na dalszych etapach kariery zawodowej

Problemy szkolnictwa wyższego w kontekście upowszechniania uczenia się przez całe życie

- Słabe kontakty uczelni ze sfera gospodarki i społeczeństwa obywatelskiego
- Słabo rozwinięta III misja kształcenia wyższego – oprócz misji kształcenia i badań – czyli bezpośrednie, profesjonalne usługi na rzecz instytucji gospodarczych, administracji i instytucji niezależnych
- niewystarczająco opracowane skuteczne mechanizmy zapewnienia jakości

Problemy szkolnictwa wyższego w kontekście upowszechniania uczenia się przez całe życie

- Krajowe ramy kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie stanowią narzędzie umożliwiające uznawanie efektów uczenia się zdobywanych poza edukacją formalną

Uznawanie kompetencji zdobytych poza obszarem formalnej edukacji na poziomie wyższym

- Instytucje szkolnictwa wyższego powinny posiadać kompetencje do przyznawania punktów za efekty uczenia się zdobyte poza edukacją formalną (dzięki doświadczeniu zawodowemu, hobby lub indywidualnej nauce) pod warunkiem, że związane z tym efekty uczenia się spełniają wymogi oferowanych przez nie kwalifikacji bądź komponentów kształcenia. Uznawanie kształcenia nieformalnego i incydentalnego powinno być automatycznie powiązane z przyznaniem liczby punktów ECTS przypisanych odpowiadającej mu części programu formalnego. Liczba przyznanych punktów powinna być taka sama, jak punkty przyporządkowane formalnym komponentom kształcenia o porównywalnych efektach kształcenia”

Przewodnik ECTS

Od University Lifelong Learning do Lifelong Learning University

- Czy i jaki jest wpływ strategii LLL na proces przeobrażeń (rekonceptualizacji) systemu edukacyjnego?
- Czy dynamika procesów uczenia się przez całe życie w kontekście szerszych przeobrażeń cywilizacyjnych odzwierciedla fazę wchodzenia w społeczeństwo post-edukacyjne?

Materiały źródłowe

- Autonomia programowa uczelni – Ramy Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego, MNiSW
- Europejskie wskazówki dotyczące walidacji Kształcenia nieformalnego i pozaformalnego, CEDEFOP
- „Perspektywa uczenia się przez całe życie”, Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji. Projekt z 04.02.2011
- Solarczyk-Ambrozik E., Kształcenie ustawiczne w perspektywie globalnej i lokalnej. Między wymogami rynku a indywidualnymi strategiami edukacyjnymi, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2009

**Dziękuję za uwagę
Ewa Solarczyk-Ambrozik**